

Forpost Færøerne

Ein av greinum í danska tíðarritinum »for-svar« umróður nútímansgerðina og útbyggingina av sjálvari NATO-støðini á Sornfelli.

Paul Claesson skivur m.a. at nútímansgerðingin av støðini á Sornfelli er liður í eini nútímansgerð av háteknologisku C³-skipanini (command, control communications) har størsti denturin verður lagdur á eina loft-verjuskipan. Føroyar eru sum so partur av radar-skipanini hjá bretsku loft-verjunum. Samtíðis sum nútímansgerð fer fram á Sornfelli verður eisini arbeiði gjørt í Shetlandi og Skotlandi.

Endamálið við at nútímansgera C³ er at gera verjuna hjá NATO meiri stríðsføra. Ein partur av nútímansgerðini fevnir um samarbeiði við tey stóru njósnarflogførini AWACS.

Paul Claesson skivur víðari, at tá hesi umróddu arbeiði eru liðug, fer NATO at hava eftirlit við allari ferðslu bæði í luftini og á sjónum, langt inn yvir Barentshavið.

Orsøkin til hesa nútímansgerð er óttin hjá NATO fyri einum sovjetiskum áløpi á Vestur-europa gjøgnum bak-dyrnar t.v.s. niður gjøgnum Atlantshavið og móti bretsku oyggjunum.

Men henda höttanar-myndin byggir ót meira á gitingar enn á royndir, tí sovjetiskt virksemi í Norðuratlantshavi er lutvist lítið.

Claesson heldur víðari fyri, at nútímansgerðingin er ikki bert ætlað sum ein verjuskipan. Hon økir eisini um møguleikarnar hjá NATO at gera áløp. Ein samskipan av fleiri radar-skipanum gevur NATO fult eftirlit við økinum kring stóru sovjetisku herstöðirnar á Kolaháloynni og bótir um møguleikan hjá NATO at gera áløp á týðandi sovjetiskar strategiskar stöðir og herflotaeyndir.

Og Claesson skivur víðari:

»Dermed har man givet bolden op til en sovjetisk modoprustning (noget der giver fremskudte positioner som Færøerne øget militær betydning).

NATO er gået i gang med sine programmer uden det mindste forsøg på at undgå det ved at forhandle med russerne først. Og her ligger måske den alvorligste konsekvens af ikke blot AEGIS, men af alle projekterne i NATO's LTDP: de bliver gennemført så hårdkogt, at de automatisk øger den politiske spænding mellem blokkene.

Efter sagkyndiges vurdering

Information om radarstationen fra de danske myndigheder karakteriseres af misvisende, ufuldstændige og somme tider rent fejlagtige oplysninger. Allerede ved stationens opførelse i 1959 advarede færøske læger mod at den skulle gøre øerne til atom-bombemål. Til dette svarede de danske myndigheder affærdigende, at »efter sagkyndiges vurdering ville Færøerne ikke ud fra de militærteknologiske forudsætninger blive et atom-bombemål under krig, fordi der er bygget en varslingsstation. Risikoen i så henseende vil efter det skøn, som kan foretages, være mindre end for andre områder i den vestlige verden«.

Hvad angår moderniseringen, har myndighedernes strategi været at bagatellisere eller ignorere deres militære betydning. »Der er ikke tale om at udbygge stationen på Sornfelli«, siger den tidligere kommandant i Mjørkadal P.E. Juhl. »Det tekniske udstyr på radarstationen er blevet forældet og må derfor skiftes ud«. På spørgsmålet om stationen vil få nye opgaver svarer Juhl:

»Vores arbejdsområde bliver det samme som før. Vi er en del af NATO's Early Warning System, og skal kontrollere beflyvning af området«.

I et presennotat fra Forsvarsministeriet om moderniseringen af radar-anlægget henvises til dets betydning for forskellige civile opgaver, med kun en kort bemærkning om, at stationen er »en vigtig del af NATO's vidtstrakte varslingsanlæg«. Notatet giver ingen oplysninger om motiveringen for moderniseringsprogrammet, eller om dets betydning for militære, til forskel fra civile, opgaver. Derimod vakte notatet en vis lokal opmærksomhed ved at fastslå, at »radarstationen (indgår) som et vigtigt led i fiskeriinspektionsorganisationen, der er under daglig ledelse af Færøernes Kommando«, to påstande, der begge klart tilbagevises af Vaktar- og Bjærgingartænastans ledelse.

Da lagtingsmand Jóanes Dalsgaard den 29. oktober 1983 stillede spørgsmål om moderniseringen, tog lagmand Ellefsen endnu en gang kun fat på stationens civile aspekter, gennem kort og godt at citere daværende statsminister Hilmar Baunsgaard for i en skrivelse fra 1971 (!) at have fastslået, at »Radarstationen på Sornfelli, som er et led i en kæde af radarvarslingsstationer, er relæstation for radioforbindelse mellem fly over Færøerne og lufthavnen på Vágo. Stationen tager del i AIP for Grønland og Færøerne (radioforbindelses- og navigationshjælp) for alle flyveforbindelser i dette område, og giver således civil lufttrafik til Færøerne og Grønland navigationshjælp«.

Med disse ord slutter den officielle begrundelse for udbygningen, endar Paul Claesson.

I tågen over Sornfelli

NARS-stationen blev bygget af amerikanske teknikere i samarbejde med Forsvarets Bygningstjeneste samtidigt med bygningen af NATO-radarstationen Flyvestation Thorshavn på toppen af Sornfelli ved Kaldbakfjorden bund, straks nord for Thorshavn by. Det skete i 1959-62. Det er næppe noget tilfælde, at de to installationer deler fjeldtop. Den fælles adresse har i snart 25 år, at der var tale om mere end ét anlæg, noget også den misvisende kendsgerning, at de to stationer officielt er underlagt samme kommandantur på det administrative hovedkvarter ved Mjørkadal ved Sornfells fod har bidraget til.

Men medens radarstationen er dansk, underlagt NATO og operativt en del af det britiske luftforsvarsdistrikt, så er NARS-stationen amerikansk, bemannet med amerikanske teknikere, og direkte underlagt det amerikanske luftvåben. Mjørkadal-chefens kommando over NARS-stationen er kun formel, og vedrører kun kontakterne mellem NARS og det færøske samfund, kontakter, der for enkeltheds skyld ikke eksisterer.

Dette arrangement er ikke enestående. I andre lande, hvor amerikansk militær tilstedeværelse er problematisk, har det været en patentløsning at etablere amerikanske anlæg inde på militære områder, der tilhører værtslandet. Sådanne »baser i baser« forekommer hos USAs allierede verden over.

Ironisk nok er NARS-anlægget det første en betragter vil notere, når han nærmer sig Sornfelli. De fire store tavleformede antenner er synlige på kilometres afstand, til tider også når de to radarkupler på fjeldets top er skjult af tågebunker.

Ingen, der rejser nordpå fra Thorshavn ad Eygjarvegur, hovedvejen der forbinder Strøma med Østera, eller som tager ad kystvejen til Kaldbak, kan undgå at lægge mærke til de tre østligste af NARS-antennerne. Den fjerde, der rejser sig et stykke længere oppe mod fjeldtoppen, ses bedst fra vest eller nord, for eksempel fra færgen til Vágo. Adgangsvejen til Sornfells top, der drejer til venstre fra Eygjarvegur et stykke nord for Mjørkadal, er åben for offentligheden, og giver et meget fint overblik over NARS-anlægget, hvis tre lavest liggende antenner rejser sig kun et par snese meter fra vejen, inden denne nogle få hundrede meter

længere fremme forsvinder ind i klippen under radarkuplerne. Herfra har den besøgende tillige en imponerende udsigt over den søndre del af Strøma, fra Kaldbakfjorden til Sudera. En kort tilfartsvej fører til et ståltrådshegn og en gennemkørsel spærret af en bom, bag hvilken der ligger en lav bygning uden vinduer. Denne bygning rummer modtagere, forstærkere og andet teknisk udstyr.

Anlægget holdes vedligehold af 5 eller 6 civile teknikere fra det amerikanske elektronikfirma ITT, der i konkurrence med FSI og RCA driver NARS og en række andre højteknologiske kommunikationssystemer for US Airforce på kontraktbasis. ITT mistede for nylig en kontrakt på 78 mill. \$ til FSI (FELIC Services Inc., der i mange år har vedligeholdt amerikanske anlæg i Grønland) på vedligeholdelse af DEW-kæden og NARS, hvilket kan indebære, at personalet helt eller delvis bliver skiftet ud i nær fremtid. Det er værd at bemærke, at den kendsgerning, at stationen er bemannet med civilt og ikke med militært personale, ikke har nogen som helst militær betydning, hverken hvad anlæggets funktion eller status angår.

Selv om NARS er fysisk og administrativt isoleret fra det færøske samfund er ikke alle kontaktmuligheder brudt. F.eks. kan man godt telefonere op til NARS: nummer (042) 13093. Nummeret står ikke i telefonbogen, men den slags ting - om ikke andet - kan umuligt holdes hemmeligt i så lille et samfund.

Den færøske presse har mere eller mindre fri adgang til administrationscentret i Mjørkadal og tillige til selve radarstationen, hvis kommandobunker og antennekuper i årenes løb er blevet åbnet for hundredevis af færøske gymnasister.

Såvidt det er Forsvar bekendt, har ingen ansøgt om tilladelse til at besøge NARS-anlægget. Det skyldes formodentlig, at ingen har reflekteret over dets eksistens. Da vi selv ringede til NARS for at få en besøgstid, forklarede en stemme med umiskendelig spansk accent på amerikansk, at vi først måtte søge tilladelse hos den danske kommandant i Mjørkadal. Det gjorde vi, og fik afslag.

NARS anlægget på Sornfelli er unikt ved at være i klar strid med landets erklærede basopolitik. NARS er det eneste udenlandske militære anlæg på dansk territorium oprettet, til forskel fra baserne i Grønland, uden åben traktat, parlamentarisk kontrol, eller officiel anerkendelse.

